

Кунінорі МАЦУДА,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Японії в Україні

«ПЕРЕМОГА УКРАЇНИ МАТИМЕ ВИРІШАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО ВСЬОГО СВІТУ»

– Японія підтримує Україну у війні, яку Росія розв'язала проти нашої держави, зокрема надає фінансову, гуманітарну та нелетальну військову допомогу. Українці щиро вдячні за солідарність, яку японський уряд і суспільство виявляють від початку повномасштабного вторгнення. Ваша Високоповажносте, чи не могли б Ви окреслити процес еволюції українсько-японських відносин, результатом якого став нинішній етап взаєморозуміння? Що спонукає Японію підтримувати Україну?

– Упродовж останніх тридцяти років після здобуття незалежності України відносини між Україною та Японією значно просунулися вперед, а після російського вторгнення ми чітко усвідомили, що між обома державами є чимало спільного та схожого. Так склалося історично, що понад сторіччя тому Японія також пережила війну з Російською імперією. До того ж географічно Україну і Японію можна вважати сусідами, адже їх розділяє лише одна країна. З політичного погляду Росія створює багато неприємностей і в нашій частині світу, особливо на Далекому Сході. Нещодавно російська армія розгорнула спільні військові навчання із сусідніми країнами, серед яких і Китай. Узявши до уваги все це, а на додаток – саме вторгнення Росії в Україну, японці дійшли однозначного висновку: те, що відбувається нині в Україні, може будь-якої миті трапитися в Японії. Чітко це усвідомивши, Уряд Японії за підтримки більшості японського народу почав допомагати Україні – надсилати, як ви зазначили, гуманітарну допомогу, приймати біженців та евакуйованих, надавати бюджетну та іншу фінансову підтримку, а також нелетальну військову допомогу. Саме із цих причин наш Прем'єр-міністр Фуміо Кішіда відвідав Україну в березні цього року й зустрівся з Президентом Володимиром Зеленським. Лідери домовилися

Кунінорі Мацуда, Надзвичайний і Повноважний Посол Японії в Україні

Kuninori Matsuda, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Japan to Ukraine

про поглиблення двосторонніх відносин до рівня особливого глобального партнерства. Тож це і є той шлях, який ми подолали, розвиваючи взаємини між нашими країнами. На цьому ґрунті ми готові співпрацювати з Україною в майбутньому.

– Згідно зі статтею 9 Конституції Японії, японський народ назавжди відмовився від війни як суверенного права нації, а також від погрози силою або її застосування як засобу розв'язання міжнародних суперечок. В Японії діють обмеження на постачання летальної зброї державам, що перебувають у стані війни. Проте паралельно в країні обговорюють можливості скорегувати ці обмеження, щоб уможливити надання певних видів озброєнь державам, які зазнають агресії. Ба більше, у квітні цього року було оголошено про план створення механізму надання нелетальної військової підтримки «країнам-однодумцям» задля зміцнення регіональної безпеки. Чи можуть ці процеси привести до розширення спектра допомоги, яку Японія надає Україні?

– Ви цілком правильно розумієте конституційно-правові обмеження в японській оборонній політиці, зокрема у сфері оборонної та військової співпраці. Як я вже згадував, вторгнення Росії привело до того, що Японія вперше надала значну нелетальну військову допомогу Україні: це, серед іншого, безпілотники, транспортні засоби та особисте спорядження, як-от бронжилети, продовольчі пайки, медичні набори тощо. Навіть

ця нелетальна допомога була безпрецедентною і спричинила широку дискусію в Японії. Проте японський народ підтримав участь Уряду Японії в цій масштабній допомозі Україні. З одного боку, в нас справді досі діють жорсткі обмеження на військову співпрацю та військову допомогу іншим країнам. А з іншого, як ви зауважили, стрімкі зміни стратегічного середовища не лише в Європі, а й в Азії та інших частинах світу активізували жваві обговорення в Японії. Я не беруся передбачати, до чого зрештою приведуть ці дискусії, але принаймні можу сказати, що ми очікуємо їхнього розвитку в японському політичному полі. З огляду на це ми готові допомагати Україні тією мірою, якою дозволять нові умови.

– *Війна Росії проти України викрила численні недоліки сучасної системи міжнародної безпеки. Скажімо, Рада Безпеки ООН навряд чи може сприяти збереженню миру, якщо її постійний член цей мир порушує. Як російська агресія впливає на безпекову ситуацію в інших частинах світу?*

– Вторгнення Росії в Україну ставить перед усіма, зокрема й перед Японією, дві нагальні проблеми. Перша – як допомогти Україні захиститися від збройної агресії; друга – як запобігти повторенню цієї агресії в майбутньому. Організацію Об'єднаних Націй було створено після Другої світової війни, що завдала руйнівних наслідків. Засновники прагнули запровадити новий міжнародний лад, який би базувався на Статуті ООН та міжнародному праві й точно би не допускав, щоб постійний член Ради Безпеки, як-от Росія, міг розпочати агресію проти іншого члена-засновника ООН – України. Тож із нинішньою системою справді щось не так. Гадаю, багато країн намагаються засвоїти із цієї агресії правильні уроки, зокрема щоб запобігти майбутнім вторгненням. Досягнути цього можна через реформування ООН, найперше – Ради Безпеки. Водночас ми маємо продемонструвати світові, як країну-агресора (у цьому випадку – Росію) покарають санкціями, притягнуть до відповідальності, змусять заплатити компенсації. Тому я сподіваюся, що завдяки цим зусиллям світове співтовариство вибудує новий міжнародний лад і так ми зуміємо відвернути чергову агресію в разі її виникнення. Отже, доля цієї агресії, зокрема й перемога України, матиме вирішальне значення насамперед для вашої країни, але також і для майбутнього всього світу.

– *З початку повномасштабного вторгнення Росії країни G7, зокрема і Японія, вдалися до низки кроків на підтримку України. Однією з найважливіших таких ініціатив стало ухвалення Спільної декларації у Вільнюсі в липні 2023 року, яка надає Україні певні безпекові гарантії. Якою Ви бачите подальшу українсько-японську співпрацю в межах цієї декларації?*

– Я цілком погоджуюся, що важливість Спільної декларації Україна – G7, яку було підписано та погоджено у Вільнюсі в липні цього року, неможливо переоцінити, адже вона стане дуже вагомим засадничим документом

на багато років уперед, і я поясню чому. Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну країни G7 реагували по-різному. І якраз цього-річ, за головування Японії, коли лідери збиралися в Хірошімі (Президент В. Зеленський також долучався до дискусій), було домовлено: по-перше, саме Україна має вирішити, коли і як завершиться ця війна; по-друге, країни G7 готові докладати зусиль і підтримувати вашу державу доти, доки це буде необхідно. За результатами цієї домовленості було створено декларацію, до якої наразі вже приєдналися G7 та понад 15 країн. Упевнений, що кількість держав, які захочуть долучитися до цього документа, зростатиме. На основі Спільної декларації кожна країна-підписант має розпочати двосторонні переговори з Україною, щоб домовитися про взаємні гарантії безпеки. Сполучені Штати та Велика Британія, а за ними й деякі інші країни Європи вже розпочали переговори (попередні обговорення), і я сподіваюся, що Японія незабаром доєднається до цього переліку. Отже, на ґрунті Спільної декларації ми плануємо створити низку двосторонніх угод, які гарантуватимуть Україні безпеку в майбутньому, доки вона не набуде членства в НАТО.

– Питання післявоєнної відбудови України вже стоїть на міжнародному порядку денному, і ми знаємо, що Японія зацікавлена в приєднанні до цього процесу. Оскільки Японія є одним із найбільших світових центрів високих технологій та ІТ, чи можуть Київ і Токіо співпрацювати в цій сфері? Чи залучають до цього процесу японський державний і приватний сектори? Які ще напрями здатні зацікавити японських інвесторів?

– Наразі ми допомагаємо Україні на етапі раннього відновлення, а невдовзі перейдемо до відбудови. Щойно закінчиться війна, ми готові взятися за економічне відродження вашої країни. Однак щоби впоратись із численними викликами, пов'язаними з раннім відновленням, відбудовою та переплануванням, нам потрібно мобілізувати зусилля не лише державного, а й приватного сектору. Зокрема, в Японії приватний сектор має більше фінансових ресурсів і технічних можливостей, до того ж він зазвичай значно гнучкіше й швидше реагує на постійно мінливі потреби на місцях.

Інформаційні технології, безумовно, будуть однією з головних сфер взаємодії, адже багато японських компаній справді зацікавлені у співпраці з українськими партнерами. Нині дедалі більше підприємств Японії і навіть пересічних громадян починають усвідомлювати, яка Україна розвинена й просунута в галузі ІТ. Щиро кажучи, якщо порівнювати з японським суспільством, українці набагато прогресивніше використовують ІТ-системи в повсякденному житті, зокрема в адміністративних процесах чи фінансових операціях. Я маю на увазі платформу «Дія»: на її тлі японська електронна система видається просто аматорською. Тож ми

хотіли б не лише співпрацювати з Україною, а й перейняти український досвід.

Окрім IT, є ще кілька перспективних напрямів, що їх можуть досліджувати японські підприємства. Передусім це сільське господарство, позаяк Україна належить до п'ятірки країн-лідерів із виробництва та експорту продовольства. Очевидно, що сільське господарство – це та царина, в якій японські компанії хотіли б співпрацювати із закордонними партнерами задля розширення виробництва, нарощування експорту та маркетингу. Із цією сферою тісно пов'язана ще одна цікава для японських підприємств галузь – харчова промисловість. Вона охоплює доволі широкий спектр видів виробництва, зокрема перероблені продукти харчування, як-от птиця, м'ясо й рибні продукти. Мені особисто приємно зазначити, що дедалі більше людей розуміють: Україна виробляє хороші вина. Тож і в цих сферах я бачу перспективи для співпраці.

Згадаймо також про машинобудування. Із часів Російської імперії та Радянського Союзу територія, на якій нині розташована незалежна Україна, завжди була, є і, гадаю, буде осередком наукових досліджень, розробок та виробничих потужностей. Японські компанії можуть співпрацювати з Україною в таких галузях, як виготовлення автомобілів, важке машинобудування, аерокосмічна промисловість, повітроплавання (зокрема безпілотні літальні апарати). Щойно запанує мир, ті знання та досвід у машинобудуванні й виробництві озброєнь, які накопичила Україна, можна буде запровадити в приватному секторі. І наостанок не можу не поділитися: мій старший син працює у сфері туризму і постійно повторює: «Тату, після завершення війни ми будемо організовувати масові групові тури з Японії, зі Східної Азії в Україну».

– *Приблизно третина території України замінована, і це велика загроза для життя і здоров'я людей. Водночас відомо, що Японія як країна з досвідом і передовими технологіями у сфері гуманітарного розмінування висловила готовність допомогти Україні й уже доклала значних зусиль за цим напрямом. Які подальші кроки заплановано в цій сфері?*

– На жаль, це правда. Розмінування стане довгостроковим викликом для України, і навіть після війни на це піде чимало часу. Нещодавно я мав нагоду поговорити про масштаби розмінування з Юлією Свириденко, першою віцепрем'єр-міністеркою України – Міністеркою економіки. Вона пояснила, що в найближчі десять років український уряд хотів би розмінувати 80% небезпечних територій. Уявіть: 80% за десять років. Я б сказав, що це досяжна, дуже практична і прагматична мета. Але разом варто створити належну систему, належну координацію і належну стратегію. І я дуже радий та натхненний тим, як Уряд України почав працювати з викликами, що пов'язані із цими трьома

чинниками. Я маю на увазі створення Центру гуманітарного розмінування при офісі першої віцепрем'єр-міністерки Юлії Свириденко. Вона запропонувала мені стати одним із членів наглядової ради цього центру, і, звісно, я погодився. Україна, ООН та Японія заснували координаційну платформу донорів, де ми з пані Юлією Свириденко та пані Деніз Браун, координаторкою ООН у Києві, співголовуватимемо. Ми будемо взаємодіяти з українським урядом, координувати його дії і дії всіх зацікавлених сторін та водночас намагатимемося мобілізувати підтримку міжнародної спільноти.

Що стосується допомоги з розмінуванням, то ми вже надаємо Україні відповідну найсучаснішу техніку, розроблену й виготовлену в Японії, а також постачаємо необхідні для розмінування важкі транспортні засоби. Крім того, ми почали створювати тренувальні програми і в цьому контексті розробили унікальну тристоронню схему за участю України, Японії та Камбоджі. Чому Камбоджа? Японія взаємодіяла з Камбоджею у сфері розмінування впродовж останніх двадцяти п'яти років. Ми накопичили значний досвід і підготували чимало саперів. Тож ми надаємо обладнання й навчаємо, але водночас розуміємо: щоб упоратися з довгостроковими проблемами в цій сфері, Україні потрібно створити власну систему, заточену під місцеві реалії, що передбачатиме локальну розробку й виробництво обладнання та транспортних засобів для розмінування. Це буде нова галузь, і японський уряд та компанії дуже зацікавлені у відповідній співпраці з українськими колегами. І, звісно, ми будемо раді участі будь-якої країни й приватного сектору.

– Японія прийняла приблизно 2500 українських біженців і допомогла їм із житлом, працевлаштуванням та освітою. Це дуже нетипово для держави, званої за свою сувору імміграційну політику. Пане Посол, як японське суспільство ставиться до такої великої кількості українських біженців у своїй країні?

– Для нас це стало справжнім викликом. Щиро кажучи, це буде викликом і в майбутньому. Однак зауважу: я був приємно здивований тим, що більшість пересічних громадян Японії, приватний і державний сектори, зокрема місцеві й регіональні органи влади, добровільно зголосилися допомагати приймати українських переселенців і біженців. Можливо, як порівняти з європейськими країнами-сусідами України, ця цифра невелика, але якщо взяти до уваги велику відстань до Японії, а також те, якою нечисленною була українська громада до вторгнення (менш як 2000 осіб), я вважаю, що майже 2500 переселенців з України – це дуже багато. Більшість японських компаній, громадяни та місцеві громади готові співпрацювати з Україною у сфері освіти, зокрема в межах програм із вивчення японської мови. За потреби ми також допомагаємо з

працевлаштуванням, медичною допомогою та задоволенням деяких повсякденних потреб. Тішимося, що українські переселенці, які нині проживають у Японії, також не цураються взаємодії з місцевими японськими громадами. Наприклад, перед інтерв'ю я отримав повідомлення у ватсапі від подруги, яка працює в Токіо: її організація почала готувати заходи за участю переселенців, під час яких проводять короткі уроки про побут, культуру, історію та мову України. Це не поодинокий приклад, адже 2500 українських біженців уже добре освоїлися й тісно співпрацюють із місцевими громадами.

З огляду на це хотів би наголосити: коли завершиться війна і запанує мир, Японія прагне допомогти цим переселенцям безперешкодно повернутися на Батьківщину й реінтегруватися в українське суспільство. Це передбачає ще одна японська програма, у межах якої переселенцям надаватимуть трансфер з Японії в Україну; якщо ж ті, хто повертається, потребуватимуть фінансової підтримки, наприклад, для започаткування своєї справи, Уряд Японії шукатиме можливостей допомогти малим і середнім підприємствам. Є ще чимало різних ініціатив, які ми можемо реалізувати спільно з Урядом України, регіональними та місцевими органами влади.

Якщо українці бажають тимчасово переїхати або евакуюватися до Японії, ми готові їх прийняти. І навпаки: якщо вони захочуть повернутися в Україну, звісно, ми можемо їм допомогти. Сподіваємося, що багато з них підтримуватимуть дружні зв'язки з японцями, зокрема в контексті японсько-українських відносин.

– Посольство тісно співпрацює з українськими навчальними закладами. Ви неодноразово зустрічалися з українськими студентами, що, безсумнівно, стало для них неабияким джерелом натхнення. Які напрями співпраці з українською молоддю Ви вважаєте найперспективнішими для Посольства? Яким є потенціал українсько-японської співпраці у сфері освіти?

– Питання освіти завжди стоїть на порядку денному Посольства Японії в Україні. Ми працюємо за двома напрямками: по-перше, допомагаємо тим українським студентам, які бажають навчатися в Японії; по-друге, підтримуємо українців, які починають вивчати японську мову в Україні. Водночас посольство надає всю інформацію про програми з вивчення японської мови як в університетах та коледжах України, так і в закладах освіти Японії. Японські університети зацікавлені в започаткуванні освітніх програм із колегами в Україні, і посольство завжди готове сприяти їм у пошуку та запуску таких проектів співпраці. Ми робимо це, бо завжди важливо піклуватися про студентів і в Україні, і в Японії, які, незалежно від обставин, цікавляться одне одним. До речі, якщо і є позитивний аспект у цій агресії, то це визнання України та зацікавленість її

мовою, історією, культурою, релігією, що нині різко зросла серед японських студентів. За останні півтора року помітно побільшало японських університетів, де почали викладати українську мову та пропонувати українознавчі програми.

– Попри географічну віддаленість наших країн, українці прагнуть пізнавати японську культуру. Чи позначається на Вашій роботі дедалі більша цікавість до України серед японських громадян? Чи планує Посольство культурні проекти найближчим часом?

– Передусім хочу пояснити, що робить Посольство задля поширення знань про Україну. Я попросив одного зі своїх українськомовних співробітників створити в посольстві групу з вивчення культури та історії України. Завдяки його зусиллям та ініціативам дедалі більше наших співробітників, зокрема і я, долучаються до цієї групи. Ми часто організуємо екскурсії до об'єктів культурної чи релігійної спадщини Києва та області. У майбутньому, коли дозволятимуть обставини, охоче влаштуватимемо екскурсії всією територією України. Це те, що ми робимо зі свого боку, адже щоб реалізовувати просвітницькі проекти, самі співробітники посольства мають дізнаватися про Україну більше.

Чому культура аж така важлива? Якщо замислитися над тим, чому Росія розпочала збройну агресію, то однією з першопричин є необізнаність російського керівництва і населення з історією та культурою України. Я не повторюватиму того, що говорив про Україну президент Путін до початку вторгнення, але очевидно, що суть цієї агресії полягає в запереченні існування України й антагоністичному ставленні до української культури, історії та релігії. З огляду на це Посольство справді прагне підтримати культурний обмін між Японією та Україною. Тож хочу звернутися до японців: для того щоб допомогти Україні, ми маємо розпочати з вивчення та розуміння України, її культури, мови, природи та релігії. Інакше наші відносини з Україною можуть урватися дуже швидко. Було б добре, якби це не обмежилось коротким спалахом цікавості, а переросло у вічну дружбу між двома державами. Саме тому Посольство Японії в Україні систематично сприяє взаємодії українського і японського народів у культурній сфері, зокрема в її мовних, релігійних та історичних аспектах.